

en is het een van die boeken, die men altijd weer opstaat.

Het vindt in z'n nieuwen vorm vele nieuwe vrienden.

C. T.

KRONIEK.

Agathe tuchel.

Toen we nog gymnasiasten waren, kwamen we in de Grieksche lectuur, die we toen nog mochten genieten (tegenwoordig gaan ze daar ook al aan tornen, want voor het klassieke is de wereld niet sterk genoeg meer), eens de uitdrukking tegen: agathe tuchel. 't Was, meen ik, Demosthenes zelf, die den term gebruikte.

Aan deze uitdrukking beproefden twee leeraren hun kracht. De eene vertaalde ze: „op goed geluk af". En de andere: „in vresesnaam dan maar".

En een van de jongelui had 't ook geprobeerd. Hij maakte ervan: „door een gelukkige omstandigheid." Dat deugde niet. En de leeraren? Wel, die hadden natuurlijk voor ons braaf discipeltjesgevoel allebei gelijk.

Lezer, nu begin ik aan een kroniek in „De Reformatie".

Ik doe dat: „agathe tuchel".

Vertaal dat nu niet: door een gelukkige omstandigheid. Want ik zei u reeds, dat de jongen-van-de-klas fo ut „overzette". Ik vind de gedachte van de Redactie, om mij voor dit werk te vragen, niet haar allergelukkigste. Dat is geen praatje; want ik heb slechts zeer voorloopig en zeer voorwaardelijk de uitnodiging aanvaard. Kroniek-schrijven is een penitentie. Ten eerste moet je altijd doen, alsof je wat gewichtigs gezien hebt en natuurlijk is dat lang niet altijd het geval. Bovendien mag je nooit probeeren degelijk te schrijven. Daarbij beteekent zo'n aanstelling ongeveer een schoorvoetende erkenning, dat hoogstens „graadnuten" je levendvullende werk is. En ten vierde: de kritiek, en de pikende en pikende penitentiars en penitentiars, die je komen lastig vallen en die in hun optreden willen zeggen: soort zoekt soort...

Neen, plezierig is het niet. De jongen-van-de-klas had 't „beslist" niet goed vertaald.

Maar de leeraren!

Ik zie tot beiden op. En zeg het nu:

Agathe tuchel.

Dat is eerst: op goed geluk af. Een klein hoopje is er, dat er nog wel stof zijn zal, en dat het niet al te veel schade zal doen aan mijn eigen kroniekende ziel. Want ik vertrouw, dat ook in deze onderste journalistieke regionen de kritiek aan deze zijde van de schrijftafel groter zal zijn dan die aan de overzijde. Ik bedoel nu eerlijk: de kritiek op mijn eigen geschrijf.

En voorts, nog eens:

Agathe tuchel.

Dat is volgens den anderen leeraar: in vresesnaam. Och ja, elk publiek ontvangt de journalistiek, die het verdient heeft. U hebt het „zellers" zoo gewild, lezers. Het is uw (en mijn) mentaliteit, die om kranten met kroniekjes, luchtige, vluchtige dingetjes vraagt. Behalve op den proekstoel, mag men wel eens daaraan tegemoetkomen. In vresesnaam. En als er geen heusche waakhondendienst te verrichten valt, dan zal zoowel subject als object kunnen blijven: geblaf tegen de maan. Een kronieker mag, als hij niet om werkelijkheden bij kan zijn, ook wel eens „fire aux anges"; om met den Franschen leeraar te spreken. Dit laatste beteekent: lachen tegen de maan.

Agathe tuchel.

Geen liberaal ministerie.

Volgens de armelijke gegevens mijner beperkte psychologische inzichten is de verwachting des heeren Treub op een mogelijk spoedig weer optredend liberaal ministerie reeds lang in rook vergaan, evenals de naar hem genoemde sigaren dat behooren te doen. En ik ben daar zoo achter gekomen.

Toen heel Nederland veel goeds, erg veel goeds van de Koningin zei, kwam de heer Treub den knuppel in het hoenderhok der vele lovingen werpen. Wel wou hij niet de zothed van den lof betoogen, doch de lof der zothed ontbrak niet heelmaal. Zonder een woord Fransch er bij — om met Dr de Moor te spreken — kwam 't verhand hierop neer: dat de Koningin zich niet heelmaal zoo goed bewegen kon, als dat wel wenschelijk was, wijl H. M. wel eens wat verlegen was; heigeen (met uitzondering van het geval van haar aanwezigheid bij een stel professoren, als wanneer zulks gevoegelijk past) voor H. M. minder gewenscht is. En tevens kwam daarbij de gedachte op, dat de opvoeding van de Koningin niet volkomen in orde geweest was.

Ik weet niet, hoe u het zou vinden, als ze zoo iets van u, lezer, in de krant zetten zouden. Ik denk: niet erg prettig.

En nu schreef Mr Treub geen kroniek, dus was het hem volle degelijk en professoraal-doordacht. Zoo zal de Koningin dit stuk gelezen hebben (een antirevolutionair dagblad heeft 't zelfs eenduidig gedaan ten hove) en de schrijver zal vermoed heb-

ben, dat H. M. dit artikel niet van blijdschap in een lijstje gezet heeft, zooals met jubileum-ontboezemingen Haar Volk pleegt te doen.

Bedenk nu voorts, dat de heer Treub meedeelt, dat de Koningin hem „den wind van voren gaf", en tegen hem, ondanks haar respect voor professoren, vlamschietende oogen opzette, toen er door den heer Treub eens iets gezegd was, dat de Vorstin niet behaagde; en dan komt het u, zelfs als gij niet kroniekt, misschien ook voor, dat het den heer Treub althans in onderbewustzijn, onder het schrijven zoo wis als $2 \times 2 = 4$ geweest is, dat hij de Koningin niet meer zoo van nabij zou zien, als toen hij minister was. Tenzij de auteur een liberaal ministerie zou vermoeden zonder hem — (maar dat is niet aannemelijk), of dit artikel hem niet den wind van voren opwekkend dunkt (maar een professor denkt na), of de Koningin hem geen gewoon mensch dunkt te zijn (maar het wordt hier anders gezegd), is, volgens kroniek-logica dit artikel des heeren Treub een bewijs van zijn algeheele loslating der idee eens liberalen ministeries. Dat zij zoo, zegge nu met ons elke liberaal. Want in het legenvorgestelde geval zou bij eerste auditie de auteur wel eens — om nu met Prof. Hepp te spreken — thuis kunnen komen met een bekleedsel, dat anders ter bedekking van den voet dient.

„De Spelbreker" en Wanja.

Henriette Roland Holst heeft onlangs twee dingen gedaan.

Zij heeft over Wanja gedicht en De Spelbreker mee helpen vallen.

Haar verzen over Wanja zijn mooi uitgegeven, op fijn papier, zoo heelmaal niet voor de leprozen, die Couperus niet kon kussen en die ook zij niet zoekt met deze poëzie. Want als de heer Colijn ook maar een cent op de koffie en thee legt, dan is het om te krjtschen, doch als de poëzie, die eens met haar bruisende golven

„t dorre strand

zelfzucht verslindt in triumeerend stijgen".

nog steeds voor de makkers onbetaalbaar is, dan kranie daarnaar geen haan: wat is algeheel gebrek aan poëzie, vergeleken met een verlies van een enkelen kofieboon? Neen: dan „De Spelbreker"! Die is op grof papier gedrukt en de dichteres van „Wanja", „tusschen twee werelden" laat haar volzinnen plakken tusschen gore insinuaties en liederlijke scheldwoorden en blerende teekeningen.

Wanja, dat is een jonge arbeider, die de fabriek haat en daarom de vrijheid zoekt onder den open hemel. Wanja staakt. Maar zoo goed als staken is in de oude wereld, zoo slecht is het in de nieuwe. Want die nieuwe wereld geeft het schouwspel niet van arbeidsdwang, doch van vrijwilligen opbouw der nieuwe maatschappij, waarin ieder meedoet. Arbeid is daar spel. En deze poëtische arbeidshoerlijkheid wordt door „makker lijtich" (dat is: Lenin) Wanja voorgepreekt. Deze wijst Wanja op de vrijwillige arbeiders en zegt:

Men zegt mij, dat ge haat

den arbeid omdat hij is slavernij, en in niets-doen alleen proeft 't zoet der vrijheid. Zie op, maat, tot de wereld waar g'in leeft! De arbeid is naar vrijheid toegeswaaid, heeft met haar pure licht zich volgezogen, dat breekt nu uit zijn lijf, één bloesoming, maar jij bleef staan, van oude wane' ontogen, je merkte niet dat het getij verging. Kom, 'k zal je brengen waar de eerste golven al bruisen van den vloed, die 't dorre strand zelfzucht verslindt in triumeerend stijgen: zij zullen wekke in jou den diepsten eigen, den wil die is aan hunnen wil verwant.

Waarna Wanja als in zachten droom vervolgt:

Ik voel een wankeling door heel mijn wezen alsof iets allerdiepst in mij loslaat. De arbeid, is hij dan niet wat ik dacht? Een geur stijgt uit hem op dien ik niet kende en een glans omhangt hem, dien ik nooit zag. Ik dacht, dat hij de vijand was der vrijheid, en die der schoonheid, en der zachte rust...

En tenslotte doet Wanja ook mee. De arbeid is verheerlijkt en vergoddelijkt:

Arbeid, Arbeid, kracht universeele, in u gelooven wij, gij adem, die Leven bestendigt, in u, gij pölslag van 't Heelal. Al zijn deelen arbeiden, en rusten niet; eenwig is der planeten rondedans om hunne zonnen, en eenwig om hun zelf hun wenteling: zij zwaaien rond in dubbele beweging door d'ongetelde eeuwen en rusten niet. Uit grondloze onendigheden duiken staartsterren vlamende op, gaan weer onder in grondloze verlen, rusten niet. Rusteloos stralen gouden zonnen over goede en boezen uit hun kracht, eeuwigheden van tijd wekken tot leven myriaden wezens in 't Heelal.

Dat is de dichteres Roland Holst. Maar dezelfde revolutionaire vrouw prostitueert haar geest en haar poëzie, door aan de spelbrekerij mee te doen. Poëzie in Wanja; minder dan proza in „De Spelbreker". Daar komt de dichteres weer, en ze heeft tegenover het symbool van den Oranjeboom, dat van de Sowjetster op. Maar daaromheen staan

gorigheden over de slaapkamermeubelen van het paleis, wordt de eer zelfs van het lichaam van de Koningin, die iedere vrouw reeds als vrouw heilig moest zijn, bekwijld en wordt in het liederlijk geschimp en geschetter gezwolgen onder uitbraking van narigheden, die nog nooit één krant van Nederland één menschenkind heeft toegespuwd, maar waarvoor dit blad niet goed genoeg achtte haar, die met Henriette Roland Holst toch ook Vrouw is.

Wij willen niet beweren, dat de dichteres van Wanja geweten heeft, tusschen welke vanzigheden men de copie van haar verzen schrijvende hand zou plaatsen.

Maar in elk geval blijkt ze dan haar kornuiten niet te kennen. En dan is haar gedroom over de heilige liefde van de volmaakte arbeiders der toekomst gedwee in de lucht, „gelach tegen de maan". Vandaag poëzie, die voor Wanja te duur is en morgen voor zijn ooren gevuis over de slaapkamer van de Koningin: maar zoo wordt Wanja geen heilige.

„De Spelbreker" bewijst voor de zooveelste maal, dat men hier den duivel wil uitdrijven door Beelzebub, den overste der duivelen. Alleen laat af en toe Mevrouw Roland Holst ons engeltes zien.

Als Makker lijtich met z'n vroom gepreek nu eens ging dichten over de slaapkamergeheimen van Henriette Roland Holst en over haar voorgelacht en over haar groote en kleine teenen? Dat is de Koningin ook gegund — zonder de verzen — in het blad, dat de „Oranjebl" moest breken, omdat 't toch maar volksverdomming was. Zal de Vrouw, die Wanja maakte en daar menige nacht om waakte, nog eens protesteeren? Het zou haar meer eeren dan deze ontijdige poëzie. „De Spelbreker" is de beste kommentaar op deze Wanja-hallucinaties.

K. SCHILDER.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De thetische en de antithetische (polemische) methode bij de prediking aan Mohammedanen.

II.

Van het begin af heeft de Zending onder de Mohammedanen de antithetische methode aangenomen. Dit geschiedt nog in de sterk Mohammedaanse landen. Dr Zwemer gaf daarvan een proeve in zijn persoonlijk zendingswerk op Java. De Zending op Java volgt echter over het geheel de thetische lijn. En de vraag is nu: Zijn wij op Java op den goeden weg?

Bij het behandelen van dit vraagstuk, beroep ik mij niet voornamelijk op de ervaring. Toch is het zeker van eenige beteekenis, dat op Java elk jaar meerdere honderden Mohammedanen tot Christus bekeerd worden. Maar de ervaring is slechts van betrekkelijke en ondergeschikte waarde bij het bepalen der rechte levenspraktijk. Bovendien is de ervaring in verschillende tijden en onder verschillende omstandigheden in den regel zoo verschillend, dat het trekken van conclusies bezwaarlijk of onmogelijk is. Wij behooren de zendingstheorie niet allereerst, nog minder voornamelijk, en vooral niet alleen op te bouwen uit ervaring. Zendingstheorie is volstrekt niet alleen, zelfs niet hoofdzakelijk „gecondenseerde ervaring", zooals Dr Daubanton in zijn Prolegomena leert. Onze tijd verheft de ervaring en eert haar als de beste leermeesteres. De oude theologen der zeventiende eeuw kenden haar beter en noemden haar de leermeesteres der dwazen, der onwetenden. De dwaze, de niet-wijze, de onnadankende leert door ervaring. De wijze leert door nadenken, door het verstaan van de door God in het leven ingeschapen ordinaris. Wie de gedachte der dingen verstaat en daardoor den aard der dingen kent, heeft in deze wijsheid een leidsvrouw voor de praktijk van het leven. En God heeft ons, om zondaren wijsheid te leeren, in Zijn Woord een boek der wijsheid gegeven, opdat wij allereerst daarmee bij de praktische vraagstukken des levens te rade zouden gaan.

In de eerste plaats stel ik de vraag: welke methode behoort gevolgd te worden bij de eerste aanbidding van het Evangelie? Hoe moeten wij prediken tot hen, die Christus nog niet kennen en hoe moet dus ook de propagandalektuur zijn?

Als wij als discipelen van Christus bij Hem ter schole gaan, hebben wij vooral te rekenen met Zijn zendingsopdracht aan Zijn Kerk. Daarin is het karakter van ons werk geteekend.

De houding van den Heere Jezus tegenover de Schriftgeleerden, tegenover de Joodsche theologie van Zijn tijd, waarop Rev. H. U. Weibrecht Stanton zich tegenover Dr Eddy beroept („The Muslim World", April 1922), kan voor de methode van ons werk niet het maatgevend voorbeeld zijn. Want wij staan tegenover den Islam in een geheel andere verbouding. De Heere Jezus stond met de Schriftgeleerden op den grondslag van het Oude Testament. De prediking van Jezus moest gelegitimeerd worden door de overeenstemming met het Oude Testament, en daarom was het noodzakelijk, dat Hij het beriep der Schriftgeleerden op het Oude Testament als onrechtmatig afwees. Wij hebben onzen Bijbel, de Islam heeft zijn Koran, maar de Heere

Jezus en de in hetzelfde De voor hielden gen ze hier te van aanval uitdrukkelijk debaters m Die zending volgen heb tot Christus honden all gen zijn.

De prakt Van hun hetzelfde, heidenen tr De meest op den Ar beeld.

Het is n methode bij ook zielk scheid tuss De antit stelling, pk over elkm prijsgeve de Christel plaatst kor sche gedac ljk verstan Maar in d dichte aan een enkele schiedde d noch in Mo ders of leze kunnen ver zen. Maar wordt wel gedachte a genover he hammed, t dachtenwer dichte los med en he Evangelie iemand, di een gemets op mislukk Een twee thode is, d maakt vol gewonnen st bedoelingen het garnizo tegenweer. tegenstande zijn hart, t tot tegenwe Een der twee godsde wekt. Indie ken objecti van den M wordt ons. Het spreek dan onam dienst te l ons over z aard staat onzer voor en wantrou naar de be reden vind wij over d wens even hummedaan allerlei over daarmee te Een vier thode uiter schat licht dienst. Ind vervangt d het getuige alle plaats van het ba de rol daa Een vijf van betoog tot iemand eigen leven is, dat een aan een va overhoop g aanval sta standpunt.

Onder s
fabr
behoor

Jezus en de Schriftgeleerden hadden eenzelfde basis in hetzelfde gezaghebbend getuigenis Gods.

De woorden van het zendingsbevel staan U allen helder genoeg voor den geest; het is overbodig ze hier te herhalen. Heel de opdracht is positief; van aanval en strijd wordt met geen enkel woord uitdrukkelijk geroepen. De apostelen worden niet tot debaters maar tot getuigen aangesteld (Dr Eddy.) Die zendingsopdracht teekent de lijn, die wij te volgen hebben: het Evangelie prediken, de volken tot Christus' discipelen maken, hun leeren onderhouden alles wat Christus geboden heeft, getuigen zijn.

De praktijk der apostelen stemt hiermee overeen. Van hun strijd met de Joodsche theologen geldt hetzelfde, wat zooveel gezegd is. Tegenover de heidenen treden zij op met een positief getuigenis. De meest uitgewerkte proeve daarvan, de rede op den Areopagus, is daarvan het sprekend voorbeeld.

Het is noodig, de antithetische en de thetische methode bij de eerste aanbidding van het Evangelie ook zielkundig te beoordeelen. Wat is het onderscheid tusschen beide?

De antithetische methode gaat uit van de tegenstelling, plaatst de twee gedachtenwerelden tegenover elkander, en eischt, dat de eene zal worden prijsgegeven en de andere aanvaard. Indien steeds de Christelijke gedachtenwereld als één geheel geplaatst kon worden tegenover heel de Islamietische gedachtenwereld, zou een eenigszins behoorlijk verstandelijk oordeel over beide mogelijk zijn. Maar in de praktijk kan dit niet. Een enkele gedachte aangaande Christus wordt gesteld tegenover een enkele gedachte aangaande Mohammed. Geschiede dit nu bij hen, die noch in Christus noch in Mohammed gelooven, dan zouden de hoorders of lezers die twee losse gedachten met elkander kunnen vergelijken en tusschen beide kunnen kiezen. Maar de eene gedachte aangaande Christus wordt wel formeel gesteld tegenover de verwante gedachte aangaande Mohammed, doch zakelijk tegenover heel den inhoud van het geloof in Mohammed, tegenover heel de Mohammedaansche gedachtenwereld. Om die eene Mohammedaansche gedachte los te laten, zou de hoorder heel Mohammed en heel zijn geloof moeten loslaten. Wie het Evangelie brengt in antithetischen vorm, is als iemand, die een enkelen steen wil wegnemen uit een gemetselden muur. Vandaar de groote kans op mislukking van zijn pogen.

Een tweede bezwaar tegen de antithetische methode is, dat zij de hoorders minder toegankelijk maakt voor het Evangelie. Hoe gaat het in een gewonen strijd? Als iemand met duidelijk-vijandige bedoelingen optrekt tegen een vesting, dan sluit het garnizoen met haast de poorten en richt alles op tegenweer. De antithetische methode dringt den tegenstander tot het sluiten van de poorten van zijn hart, maakt hem ontoegankelijk, prikkelt hem tot tegenweer.

Een derde bezwaar is, dat het vergelijken der twee godsdiensten licht tegenin bij den hoorder werkt. Indien het ons door groote kennis en sterken objectieven zin gelukt een zuivere voorstelling van den Mohammedaanschen godsdienst te geven, wordt ons optreden nog gevoeld als antipathiek. Het spreekt bijna vanzelf, dat het een Mohammedaan onaangenaam aan doet, ons over zijn godsdienst te hooren spreken; hij wenscht niet door ons over zijn godsdienst ingelicht te worden. Uiteraard staat hij wantrouwend tegenover dat deel onzer voorstelling, dat over den Islam handelt; en wantrouwen is een slecht begin bij het hooren maar de boodschap des Evangelies. Zelfs zonder reden vindt hij heel licht iets af te keuren in wat wij over den Islam zeggen. Wij zouden het trouwens evenmin sympathiek vinden, als een Mohammedaan ons zijn godsdienst verkondigde door allerlei over onzen godsdienst te zeggen en den zijne daarmee te vergelijken.

Een vierde bezwaar is, dat de antithetische methode uiteraard neigt tot intellectualisme; zij overschat licht het verstandelijk element in den godsdienst. Indien zij het getuigenis niet aanstands vervangt door een betoog, dan volgt het betoog het getuigenis toch op den voet en neemt verder alle plaats in. De godsdienst is te zeer een zaak van het hart dan dat het hoofd een zoo overwegende rol daarin mag spelen.

Een vijfde bezwaar is, dat zij overschat de kracht van betoogen en argumenten, die van buitenaf tot iemand komen. Een normaal mensch leeft zijn eigen leven en beslist naar eigen inzicht. De regel is, dat een mensch zijn hart niet gewonnen geeft aan een van buiten aandringerende macht. Hij moog overhoop geworpen worden in het debat, na den aanval staat hij weer op en herneemt zijn eigen standpunt. Ieder wordt alleen overtuigd door wat

leeft in zijn eigen hart. Argumenten, die aan ons innerlijk leven geheel vreemd zijn, oefenen weinig of geen invloed. Onze keus wordt bepaald door onze eigene gedachten, door de reeds aanwezige overtuigingen.

Het zesde en wellicht belangrijkste bezwaar is, dat de antithetische methode de keuze tusschen Christus en Mohammed geplaatst aan het begin van den weg, terwijl die keuze als regel eerst aan het einde van den weg mogelijk zal zijn. Om te kunnen kiezen voor Christus, om Mohammed voor Christus los te kunnen laten, zal als regel veel kennis van Christus noodig zijn. Zulk een mate van kennis wordt eerst langzamerhand, in den weg van veel onderwijs verkregen. De antithetische methode laat voor dien innerlijken groei niet rustig den tijd; zij dwingt hem, die nog te weinig van Christus hoorde om voor Hem te kunnen kiezen, tot een ontijdige keuze. Elke keuze maakt de overtuiging vaster. Er is gevaar, dat de ontijdige keuze de harten vaster aan Mohammed binden zal.

Solo.

H. A. VAN ANDEL.

PERS-SCHOUW.

Een lesje aan predikers en...
toehoorders!

Een ontdekkend woord voor dominés, die „de loop“ hebben, en een bemoeiend woord voor de „goudsmiden“, geeft „de Schatkamer“.

Ontzettend actueel, vooral in de gróóte steden!

Wat kunnen predikers het toch hun gehoor moeilijk maken om te blijven komen, b.v. door vreemd stengeluid, door onbeschaafde taal, door mishikte, platte beelddruk, door gebrek aan logica, door eigenwilligen preektoon, door gemis aan behoorlijke geestelijke en wetenschappelijke voorbereiding, door droevig tekort in menschenkennis, en wat er meer te noemen zou zijn! 't Is inderdaad wonderlijk — wij klagen dikwijls over de gemeenten, waarin wij dienen — hoe hoorders — ondanks veel waar, over zij hier en daar te klagen hebben — nochtans hun leeraar trouw blijven!... 't Zou in zulke gevallen als wij opnoemen, begrijpelijk zijn dat iemands gehoor haast geheel en al verliep!

Maar 't staat anders — 't is dan niet meer eigen toedoen — als we b.v. nu en dan zien hoe de menigte stroomt naar mannen, die dappere improvisateurs zijn van 't elag: 't komt warm op tafel, dat is waar, doch 't is niet altijd oven gaar', terwijl zij voorbijloopt, aan hen, die het evangelie prediken in alle bedachtzaamheid! Ook zij, juist zij, mannen met gaven van hoofd en hart! Trouwe herders! Leeraars, die niet zichzelf maar Christus herders! Er is van misverstand tusschen hen en hun gehoor geen sprake, maar er komt geen contact. Zij vallen niet in den smaak. Zij maken geen opgang. Dit geeft voor hen, en niet alleen voor hen, maar ook voor velen, die lang, lang in denzelfden kleinoren of groteren kring hard werken en er zachtjes aan „overschoten“, een moeilijken strijd... Dat zij kracht mogen ontvangen om hun werk te blijven doen om de voortreffelijkheid van het evangelie zelf, om het even of het gebracht worde aan velen of — aan weinigen! Dat zij af en toe eens denken aan Brenz, den vriend van Luther, een der hervormers van Württemberg († 1570). Toen hij eenigen tijd te Stuttgart had gediend, nam zijn gehoor merkbaar af, en toch — hij had groote proekgaven! Van een kerkbeurt, waarin onbezette stoelen en lege banken tot zijn auditorium hadden behoord, thuisgekomen, zeide een zijner vrienden tot hem: „En toch steeds zoo monter?“ Toen nam Brenz hem mee naar een man van zijn studierkamer, dat uitzicht bood op de markt. Hij wees er hem op een fontein, en zeide eenvoudig: „Gaaf niet mij als met die fontein ginds; al zou haast niemand van haar wateren drinken, ze blijft die vroolijk omhoog spuiten als uit kracht, die God verleent. Ze kan niet anders. En ofschoon veel van het water wegvloet, af en toe komt er wel een spelend kind, of een bedrijvige huisvrouw, of een moede reiziger, en zij drinken er van tot lesching van hun dorst zooveel het hun belieft.“ Dit verhaal is een der Anekdota Breutiana. Is er niet leering in en troost? De zegeningen Gods zijn wel niet verbonden aan volle beurten alleen! En een gewild prediker is nog waarlijk niet altijd een gezegend prediker! En waar wordt de meeste zegen door verspreid? Door preeken of — door pastoraal in elken vorm? Wij zetten steeds maar voorop dat eerste, doch Paulus spreekt van herders en leeraars, en Jezus stelde niet als onze grootste profeet zijn leven voor ons, maar als de goede Herder.

♦♦

De kerkelijke auto.

Voorzoover ik weet, is er nog maar één gemeente in ons land, waar de dominé van kerkwege over een auto beschikt. Misschien komt de tijd, dat men als een merkwaardigheid zal boekstaven het feit: „Er is nog maar één gemeente in ons land, waar de dominé geen auto rijdt.“

In „Ons Lampje“ schrijft De le Roy:

Menigmaal heb ik rond met mij 't onbegrijpelijk gevoel van: „ik kom er niet door heen“. Het is niet prettig, wanneer een mensch des avonds naar zijn bed gaat, en hij heeft den ganschen dag haast geen rustig oogenblik gehad en o seker, hij kan God danken voor genoten zegen, maar toch, er bleef zoo veel ongedaan. Nog eens, ik ken dat kriebelige gevoel, maar zoals ik 't de laatste dagen voor mijn vacantie bij mij droeg, had ik 't nog zelden gehad. Ik moest nog dit en nog dat, nog hier heen en daar heen, maar klaar kwam ik niet. Ten slotte heb ik mij er maar van los gemaakt, want anders zou 't mij in den trein nog hebben achtervolgd. Ik beloof mijn best te zullen doen mijn beloften te houden, af te zullen doen als wij straks weer teruggekeerd zijn. Een mensch gaat ook maar één weg en de Gemeente wordt iedereen dag grooter en ik iedereen dag ouder. Als ik rijk was, dan wist ik 't wel en schafte mij een auto aan. Onlangs las ik in 't Amsterdamsche predikantenblad een advertentie van zoo ongeveer den volgende inhoud: „Aangezien H.H. predikanten er meer en meer toe overgaan zich een auto aan te schaffen, vooral zij die uitgestrekte Gemeenten te beheren hebben, zijn wij zoo vrij op onze wagens te wijzen, die beslist snelloopend zijn en goedkoop in 't gebruik.“ De tijden veranderen wel, een predikant in een auto op bezoek, niet dat ik er iets in zie, maar de menschen moeten er toch even aan wennen. Ik herinner mij als den dag van gisteren, een briefkaart, die ik lezen mocht van een vriend, op welke briefkaart de koster van de kerk voor zijn geestelijke, ergens in den Achterhoek van ons land, een rijwiel bestelde. De kaart was zoo ongeveer van den volgende inhoud: „Gefieve een rijwiel te willen zenden voor... voorzien van een zwart stuur, zwarte spaken, solide spatborden en remmen, luidkinkende bel, in één woord 't rijwiel moet zijn een godsdienstig rijwiel.“ Wij verstaan volkomen de bedoeling, maar 't was toch wel een beetje zonderling uitgedrukt. Ik kan helaas niet zeggen „zoo ongeveer als de fiets waarop ik jaren rondvlog“, anders had ik ook moeten schrijven: „statig voortschreed.“

De tijden veranderen. Volgens de advertentie van „t Amsterd. Predikantenblad“ rijden tal van H.H. predikanten in een auto.

B. W.

BOEKBESPREKING.

Toor de behandeling der Rapporten voor de Generale Synode moest in ons blad op enkele rubrieken, ook op de boekbespreking, worden bezuinigd. Zoo heeft zich langzamerhand een respectabel stapel gevormd, die in stapels uiteenviel. Wij hopen spoedig den achterstand te hebben ingehaald. Bovendien hebben we nu het voordeel, dat we sorteren en rubriceren kunnen.

Voorop gaan de geschriften, die betrekking hebben op kerk en kerkelijk leven.

„Die Evangelischen Kirchen der Niederlande.“

München. — Chr. Kaiser.

Dit werkje is een onderdeel van „Eine Sammlung von Selbstdarstellungen evangelischer Kirchen“ welke onder den titel „Eine heilige allgemeine christliche Kirche“ zijn bezorgd door Friedrich Siegmund Schultz.

De grondgedachte van deze uitgave is, inlichtingen omtrent verschillende kerken te laten verspreiden door predikanten dier respectievelijke kerken.

Zoo wordt in het boekje, dat voor mij ligt, de Nederlandsche Hervormde Kerk beschreven door Dr H. Schokking van Den Haag, de Gereformeerde Kerken in Nederland door Dr C. L. F. van Schelven van Wageningen, de Christelijke Gereformeerde Kerk door docent P. J. M. de Bruin van Apeldoorn, de Evangelisch-Luthersche Kerk door Dr P. van Wijk van Amsterdam, de Hersteld Evangelisch-Luthersche Kerk door Dr P. Neideck van Enkhuizen, de Remonstrantsche Broederschap door Dr N. Blokter van Vlaarding, de Doopsgezinde Gemeente in Nederland door Dr P. G. van Sloteren van Wageningen.

Nog enkele andere artikelen zijn hieraan toegevoegd. Men heeft er wel een grief van gemaakt, dat voor de kerken, waarin meerdere richtingen voorkomen, tegenwoordig van de meer rechtsche richtingen zijn aangevocht om een bijdrage te leveren.

Dit lijkt mij echter een verdienste. Interesseert ons vanzelf het artikel over onze kerken het meest, het behoeft niet opzettelijk verzekerd, dat dit bij Dr C. L. F. van Schelven in goede handen was en dat hierin principieele klanken worden vernomen.

Een dergelijk werkje is mij in onze taal niet bekend. Toch is het zeer nuttig om van het leven in andere kerken op de hoogte te komen.

Doorgaans weet men daarvan te weinig af. Dit boekje is een uitnemende gids, die u in weinig tijds goed oriënteert.

„Waarom zijt gij lid eener Gereformeerde Kerk“, door Dr J. van der Linden.

's Gravenhage. — Js. Bootsma.

Indien men het menselijke hart niet kende, zou men er zich over verwonderen, dat wel de polemische brochure van denzelfden schrijver over het bestaans-

Onder de betere
fabrikaten
behoort

HET HOFBERG-ORGEL

door zijn hooge
muzikale eigenschappen
tot den eersten rang.

Firma A. DE ZEEUW (N. G. Klijn)
Rosestraat 42a - Rotterdam